

תרומה ג

(ב) לאידך נמנו שם „לשכת הגזית“, „מזבח“ ו„אולם“ שלא נמנו במשנה.

[לענין „עזרת כהנים“ ו„בין האולם ל-מזבח“ לכאורה י"ל החילוק, דלפי ה-משנה נכלל האולם בקדושת היכל, ד-קדושת אולם והיכל חדא קדושה היא, ולכן חשיב בפ"ע „עזרת כהנים“ ו„בין האולם למזבח“; ובוזהר קאי כהשיטה דאולם והיכל שתי קדושות, וקדושת אולם ובין אולם למזבח חדא קדושה היא, ובמקום עזרת כהנים מנה מזבח שהי' עומד בעזרת כהנים.

אבל ביאור זה דחוק הוא, שהרי ה-לשון „מזבח“ אינו מתיישב היטב לפ"ז — דאם כוונת הזהר לעזרת כהנים מדוע נקט (רק) „מזבח“ העומד שם?]

א. בדיני קדושת א"י ירושלים ומקדש כו' שנינו, דעשר קדושות הן: עיירות המוקפות חומה, לפני מן החומה (ירושלים), הר הבית, החיל, עזרת נשים, עזרת ישראל, עזרת כהנים, בין האולם למזבח, ההיכל, קודש הקדשים. וכ"פ הרמב"ם בהלכות בית הבחירה.

אמנם בזהר מצינו חלוקה אחרת לכ-אורה, וז"ל: (ישובא דעלמא . . אסחר [מקיף] לירושלם וירושלם . . אסחרא ל-הר הבית והר הבית אסחר לעזרות דיש-ראל ואינון עזרות סחרן ללשכת הגזית דתמן סנהדרי גדולה יתבין כו' ולשכת הגזית אסחר למזבח והמזבח אסחר לבית האולם והאולם להיכל והיכל לבית קדש הקדשים דתמן שכניה שריא וכפרת ו-כרובים וארון.

וחזינון כאן כמה שינויים בזהר לגבי המשנה, וביניהם:

(א) בזהר לא נמנו „עיירות המוקפות חומה“, „החיל“, „עזרת נשים“, „עזרת כהנים“ ו„בין האולם למזבח“.

(1) כלים פ"א מ"ו. שם מ"ז ואילך. וראה ספרי זוטא קרוב לתחלתו. במדבר פ"ז, ח.

(2) פ"ז ה"ג ואילך. וראה מפרשי המשנה שם מ"ז ובסוף הפרק.

(3) ח"ג קסא, ב.

(4) ובפרט ש"א שלדעת ר"א (יומא מד, ב) דהמעלות הן מן התורה ה"ז גם בחיל ועזרת נשים (פרש"י יומא שם ד"ה מעלות. ר"ש כלים שם מ"ט בסופה) — אף שלהלכה מעלות אלו (דחיל ועזרת נשים) הן מדרבנן, כמ"ש במפרשי המשנה כלים שם מ"ח. רמב"ם וראב"ד הל' ביהב"ח שם הט"ז י"ז.

(5) אלא בדפשטות „עזרות ישראל“ — לשון רבים (וכן לאח"ז „אינון עזרות“) — כולל גם עזרת נשים (ואולי י"ל — עכ"פ בדוחק — גם עזרת

כהנים). ולהעיר מלשון הזהר שם קעא, א „עזרות“ (סתם) ואינו מפרט „דישראל“.

(6) כמ"ש בתוי"ט כלים שם ד"ה ההיכל מקודש. וראה ספרי זוטא ובמדבר שם.

(7) ראה עירובין ב, א. יומא מד, ב. זבחים יד, א.

נח, ב (ותוס' שם ד"ה קדושת). נט, א. ועוד.

(8) יומא שם. וראה רמב"ם בפיאה"ש כלים שם מ"ט. רע"ב שם בסופו.

(9) אף דמזבח שאני משאר כלי שרת דהוי רצפה (ובחים כו, ב) בנין (ראה פרש"י שם). ולהעיר ד(לדעת ר"י) קידש שלמה את כל הרצפה בקדושת מזבח (ובחים נט, סע"א ובפרש"י). ואכ"מ.

(*) ולהעיר שגם בש"ס ל' „עזרות“ כולל ל' פעמים עזרת נשים עזרת ישראל (וחלק של) עזרת כהנים — ראה (לדוגמא) יומא י"ב, א (ובפרש"י). מגילה כו, א (ובפרש"י). פרש"י זבחים נג, סע"ב ד"ה רצועה. ועוד.

ב. ויובן זה בהקדם ביאור שינויים
יסודיים בין לשון הזהר ללשון המשנה:

(א) במשנה הלשון לגבי כ"א מהקדור-
שות הוא „מקודש ממנו“ (הר הבית מקור-
דש ממנו, החיל מקודש ממנו, עזרת נשים
מקודשת ממנו וכו'); ואילו בזהר הלשון
הוא „אסחר ל.“ (ירושלים . . . אסחר . . .
והר הבית אסחר לעזרות ד ישראל ואינון
עזרות סחרן כו'). כלומר: במשנה מפור-
רשת המעלה ב „קדושה“ הנעלית לגבי זו
שלמטה ממנה, ואילו בזהר מדגיש ה-
היפך – כיצד המדרגה (קדושה) התח-
תונה מקפת והיא „חיצונית“ לזו שלמעלה
ממנה¹⁶.

(ב) במשנה מפורשת קדושת כל מקום
לגבי חיובי הגברא¹⁷ – הר הבית מקור-
דשת ממנו שאין זבים וזבות כו' נכנסים
לשם, החיל מקודש ממנו שאין עו"כ
וטמא מת נכנסים לשם כו', וכן בנוגע
לשאר הקדושות – משא"כ בזהר מדובר
ע"ד קדושת המקומות כמו שהם מצד
עצמם.

ג. וי"ל הביאור בזה:

בענין עשר הקדושות ויחסם זל"ז יש
ב' ענינים:

(16) ראה אור החמה שם: וכל אותן סחרן הכא
לא יחוייב שיהי' ממש טובב אלא הכוונה שהיא
קדושה פנימה מקדושה כענין שיהי' דא מוחא לדא
כו'.

(17) ראה פיהמ"ש להרמב"ם כלים שם מ"ו:
בעבור שזכר מדרגות הטומאה כו' לקח ג"כ
במדרגות המקומות הטוהרים אשר הם ג"כ מסיבות
הסרת הטומאות כו'. ובספרי זוטא ובמדב"ר שם
איתא: מכאן (מהדין) דשילוח טמאין מג' מחנות) נתנו
חכמים מחיצות ואמרו עשר קדושות הן כו'.

גם יש לדייק בסדר דנקט בזהר: (א)
דחשיב „לשכת הגזית“ לאחר „עזרות“
דישראל, אף שגם בחצי' (דלשכת ה-
גזית) שבקודש¹⁸ הרי קדושתה היא לכ-
אורה כקדושת העזרה¹⁹ ולא יותר מזה²⁰.

(ב) יש גירסא בזהר²¹, „והאולם אסחר
למזבח והמזבח אסחר להיכל“, דחשיב
מזבח לאחר האולם. וכבר הקשו ע"ז²² –
לאיזה מזבח הכוונה „אם מזבח זה הוא
מזבח החיצון מאי קאמר והאולם למזבח
והרי מזבח חיצון [הוא לפניו] רחוק מה-
אולם כדתנן²³ כ"ב אמה בין מזבח ל-
אולם ואם נאמר שהוא מזבח פנימי מאי
קאמר והמזבח אסחר להיכל הרי המזבח
בתוך ההיכל הוא“.

(9) ולהעיר גם מזהר שם (קעא, א) דחשיב
„לשכות“ אחר „עזרות“.

(10) רמב"ם הל' ביהמ"ב ספ"ה (וש"ג).

(11) ולכאורה דוחק לתרץ לשון הזהר „אינון
עזרות סחרן ללשכת הגזית“ ע"פ הנ"ל (הערה 5)
ד „עזרות“ כולל גם עזרת נשים.

(12) באור החמה לזהר שם (קסא, ב) דמ"ש
„עזרות סחרן“ – „לאו דוקא, שהרי לשכת הגזית
היתה כנוסה בהר הבית אלא מפני שהיתה ראוי'
להיות כלה מן העזרה ולכן ה' לה פתח לעזרה אלא
מפני שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד לבד
לכך היתה חול כדי שיוכלו הסנהדרין לישב אמנם
היא פנימה לעזרה נידונית שהנשיא במקום המלך
ובית דין היא בית דינו של מלך והיא רמז למקום
גבוה פנימי לעזרה“ (וראה גם המשך דברי הזהר
שם).

אבל צ"ב, איך מתאים זה שלשכת הגזית נחשבת
למקום גבוה פנימי יותר [ובפרט דלפי פירוש
הפירוש ד „סחרן“ היינו שהיא „קדושה פנימה מ-
קדושה“, כמ"ש בהמשך דבריו (הובא לקמן הערה
16)] – עם זה שקדושת לשכת הגזית אינה יותר
מקדושת העזרה.

(13) הובא במקדש מלך לזהר שם. וראה ניצוצי

אורות שם.

(14) מק"מ שם.

(15) מדות פ"ה מ"א.

(*) כ"ה בפיהמ"ש לפנינו (לקח). ובהוצאת

ולפי זה אתי שפיר הא דחשיב בזהר
„ירושלם . . אסחרא להר הבית והר ה-
בית אסחר לעזרות דישראל“, ולא חשיב
קדושת חיל ועזרת נשים – כי קדושת
חיל ועזרת נשים אינן משנות בקדושה
שלמטה מהן – ואינן „מוסיפות“ בקדושה
שלמעלה מהן:

משאכ ירושלים, הר הבית ועזרות ד-
ישראל כו' שהם בגדר קדושת ג' מחנות
„מפתח ירושלים עד הר הבית כמחנה
ישראל ומפתח הר הבית עד פתח העזרה
כו' כמחנה לוי“ ומפתח העזרה ולפנים
מחנה שכינה²², דקדושת מחנה ישראל
תלוי בקדושת מחנה לוי וקדושת מחנה
לוי תלוי בקדושת מחנה שכינה. ועד"ז
תליא (לדעת הזהר) קדושת אולם (שב-
מחנה שכינה גופא)²³ בקדושת היכל ו-
קדושת היכל בקדושת קדה²⁴.

ד. אמנם אי משום הא, דהזהר קאי
בחלות הקדושה, עדיין לא נתיישב אמאי
חשיב „לשכת הגיטות“ ו„מזבח“ שאינם
חלוקות בפ"ע בה(עשר) קדושות.

וגם קצת קשה לפרש שכוונת הזהר
דכל הקדושות המנויות תלויות זכ"ל, כי
לכאורה לאו מילתא דפשיטא היא (ו-
עכ"פ בנוגע לכל הקדושות)²⁵.

א) כל אחת מהן היא קדושה בפ"ע,
עם דינים מיוחדים (התלויים בתוספת
הקדושה כו').

ב) הקדושות תלויות זו בזו (כלומר,
הקדושה התחתונה היא „תוצאה“ מהקדו-
שה שלמעלה ממנה; וכן להיפך – הקדו-
שה התחתונה היא כעין הכנה לקדושה
שלמעלה ממנה²⁶);

ולדוגמא: קדושת ירושלים תלוי ב-
קדושת²⁷ הר הבית וקדושת הר הבית
(טפלה ו)תלוי בקדושת עזרות דישראל,
ועד"ז קדושת אולם תלוי בקדושת ה-
היכל שלמעלה ממנה והיכל בקדה²⁸.
ונפק"מ, כשבטלה הקדושה הנעלית יותר
(קדושת היכל לדוגמא) – בטלה ממילא
הקדושה²⁹ שלמטה ממנה (אולם) וכיו"ב.

ונראה דזהו יסוד ההפרש בין המשנה
וזהוהר:

במשנה מדובר אודות כל אחת מה-
קדושות כענין בפ"ע, ולכן מודגש ב-
עיקר הנפק"מ לגבי הגברא, שכ"א מה-
קדושות שונה מזו שלפני לגבי דינים
מסויימים: משאכ בזהר כוונתו להדגיש
את הקשר והחלוקה של הקדושות זו בזו,
ולכן מדגיש בעיקר כיצד אחת מקפת
את שלאחרי ומוקפת מזו שלפני.

(22) ל' הרמב"ם שם פ"ז ה"א (פיהמ"ש כלים
שם). – ומסיים (ועד"ז בפיה"מ מתוספתא): והחיל
ועזרת הנשים מעלה יתירה בבית עולמים. – והוא
מזבחים קטן, ב. (וש"ג). ספרי נשא ה. ג. וראה ספרי
זוטא ובמדב"ר שם.

(23) ראה אלי' רבה כלים שם מ"ט.

(24) ראה רמב"ם שם פ"א ה"ה: ושלשתן נקראין
היכל.

(25) וראה תוד"ה קדשים (ובחים סא, א) דגם
כשנסע אוהל מועד ד, אין קרוי מתנה שכינה קיים
ולחם הפנים ושאר ק"ק מופסלי ביוצא, לענין מחנה
ישראל ומחנה לוי (אע"פ שנסע) אהל מועד הוא. וכן
לאידך, כשבאו בה פריצים בעזרה (את"ל ד) וחללוה

(18) אלא שילל כזה בכמה אופנים: זה נוגע רק
בתחלת הקדושה דאז"פ להקדושה החמורה לחול
בלי קדושה קלה (שלפני) – ועד"ז י"ל לאידך – או
שתלויים זכ"ל גם לאחר שחלו הקדושות, או שזה
נוגע רק לשלימות הקדושה שבכ"א. וראה לקמן
בפנים. ואכ"מ.

(19) ראה תוד"ה מאי זבחים ס, ב „וזה תימא
לומר דהא ירושלים לא נתקדשה אלא בשביל הבית
ואיך יתכן שקדושת הבית תבטל קדושת ירושלים
קיימא“. וראה שם בתוס' לפנ"ז.

(20) עיין רמב"ם הל' בית הבחירה פ"א ה"ה.

(21) או עכ"פ שלימות הקדושה, כנ"ל הערה 18.

וכמרוז²⁸ שמקום הסנהדרין „אצל ה-
מזבח“²⁹.

וע"פ זה מובן היטב ההמשך בדברי
הזהר: התחלת הענין היא „כד ברא
קוב"ה עלמא אשרא לימא דאוקינוס ד-
אסחר כל ישובא דעלמא וישובא דכל
שבעין אומין כלא אסחר לירושלם וירו-
שלם באמצעייתא דכל ישובא שריא",
והרי אוקיינוס ויישובא דע' אומות לית
בהון גדר „קדושה", אלא שאין המדובר
בחלות קדושה, כ"א בעצם חלות ענין
מקומות אלו בבריתו של הקב"ה, ועד"ז
הוא כההמשך „והיא (ירושלם) אסחרא
להר הבית" וכן בכל חלקי המקדש דכ"א
„אסחר" לחלק השני וכיו"ב, שאין המדו-
בר בדין קדושה הנוספת שבו כ"א בעצם
החפצא שלו³⁰, וכנ"ל.

ה. ע"פ מה שנת"ל מובן, שיש ב'
אופני חלוקת המקומות בא"י וכו': חלו-
קת הקדושות — עשר קדושות שבמשנה;
וחלוקת מקומות נפרדים בתור חפצא
בפ"ע ותלותם ושייכותם זל"ז — המקו-
מות שנמנו בזהר.

ולכאורה דבר זה גופא דורש ביאור
(בפנימיות) הענין: מדוע ענינם הפרטי
(ושייכותו להשאר) המדובר בזהר — אין

ולכן נראה לומר, דבזהר לא נחית
כלל לה„עשר) קדושות", ולא לגדר ה-
קדושה שבמקומות אלו (שלכן לא נזכר
שם בכלל לשון קדושה³¹) כ"א לעצם
החפצא דמקומות אלו, דירושלים והר
הבית ועזרות הוי חלות ושם בפ"ע (מ-
לבד ענין הקדושה שבהם), ובזה נאמר
בזהר ד„ירושלם . . אסחרא להר הבית
והר הבית אסחר לעזרות דישאל כו",
כלומר, דהשייכות והתלות דמקומות אלו
אינו (רק) בענין הקדושה שבהם, אלא
בשמן וגדרם המיוחד³². ונמצא, דחלות
שם הר הבית תלוי בחפצא ד„עזרות ד-
ישאל", וכן בשאר המקומות דקא
חשיב.

והשתא אתי שפיר הא דחשיב לשכת
הגזית ומזבח, כי לשיטת הזהר הרי חלות
שם עזרות תלוי בגדר לשכת הגזית
„דתמן סנהדרין גדולה יתבין" (דמשמע
שאינו זה נתינת סימן על מקומה דלשכת
הגזית, וסימנא למה לי, אלא שזוהי
נתינת טעם, נוגע לחלות דינה בתורת
מקום לשכת הגזית, דעזרות סחרין ו-
תלויים בו), וחלות שם לשכת הגזית
תלוי בחפצא דמזבח (ובדין זה לא נוגע
המקום ד„עזרת כהנים" כ"א גדר מזבח,

אובלין ק"ק בהיכל — ראה מכתבי תורה מכתב ו
(נעתק בצפצ"נ ע"ה) קרח יח, י. ועוד כיו"ב. וראה
לקו"ש חכ"א ע' 253 ואילך ובהערות שם. וראה
לקמן ע' 218 ואילך.

26) משא"כ בזהר הלן שם (קעא, א). ושם
ליחא הר הבית, ועוד שינויים. ולהעיר מאור החמה
שם ד"ה ארץ פרט. ואכ"מ.

27) ולכאורה כזה מדובר ברמב"ם שם פ"א ה"ה
(ולא בדין וחלוקי קדושות שבהם). וכן משמע בקריית
ספר על הרמב"ם שם. ע"ש.

*) ראה ספרי קרח יח, י. ובחס סג, א. מנחות
ח, טע"ב.

28) ירושלמי מכות פ"ב ה"ז. מכילתא ס"פ יתרו.
משפטים כא, יד. פרש"י ר"פ משפטים.

29) וכאשר הסנהדרין גלו ממקומם בלשכת
הגזית א"א לדון דיני נפשות — ע"ז ח, סע"ב
(ובתורה למד). וש"נ. רמב"ם הל' סנהדרין פ"א
ה"א י"ג. ולדעת הרמב"ן (בהשגותיו לסהמ"צ מ"ע
קנ"ג) „בטלו כל הדינין (ולא רק דיני נפשות) התלוין
בב"ד הגדול".

30) ואולי י"ל שזה שייך לגדר ענין הבחירה,
„המקום אשר יבחר" בירושלים ובמקדש (מלבד ענין
הקדושה שבהם), שהבחירה היא בב"א ובשוה בכל
המקומות שבמקדש שחשיב בזהר שם. ועצ"ע.

הם אותם העשר הקדושות שנמנו ב-
משנה?

וי"ל הביאור כזה:

החילוק הכללי בין הגדרת המקומות
שבמשנה ובשזוהר הוא, שבמשנה קאי
בדינים והלכות בנגלה דתורה, ובזוהר
קאי בתוכנם וענינם לפי פנימיות התורה.
ולפי"ל, שהמשנה עוסקת בדיני וגדר
ביהמ"ק (וירושלים) שלמטה, ואילו בזוהר
קאי (בעיקר) בביהמ"ק שלמעלה.³⁵

והנה, אחד החילוקים בין גדר "מטה"
לגדר "מעלה" הוא, שלמטה הכל קשור
ונמדד בהגבלה דמקום, שהרי גדר עולם
הוא זמן ומקום³⁶, ואחד מהגדרים הכי
עיקריים דדבר גשמי הוא מה שהוא
תופס מקום: משא"כ ענין ש"למעלה" –
ובכלל גדר רוחני – אינו מוגדר ב-
מקום³⁷, כי אם הוא תוכן ומעלה רוחנית
(וכמ"ש הרמב"ם בפירוש מקום ברוח-
ניות).

ולפי זה י"ל, דאחד החילוקים עק-
ריים בין ביהמ"ק שלמעלה וביהמ"ק של-
מטה הוא, שבביהמ"ק שלמעלה כל
המעלות ומדריגות שבו הן בגדר "כלל"
הכולל הפרטים (ואינו ניכר כ"כ ההבדל
בין הפרטים), ובביהמ"ק שלמטה כל

מדריגה שבו היא בגדר "פרט" שנפרט
ונפרד ונבדל מפרטים אחרים³⁸.

[דוגמא לדבר – החילוק בין לשון
המשנה ללשון הגמרא: לשון המשנה הוא
"דבר קצר וכולל ענינים רבים"³⁶, ואילו
כאשר דבר קצר זה מתפרט ומתפרש
בגמרא ה"ה מתבאר באריכות ובריבוי
פרטים. ומובן ד"פירוש דברי המשניות
וביאור עמקותי"³⁷ שבגמרא הוא לא רק
"פירוש" ו"ביאור", כ"א שנתחדשו ג"כ
כו"כ הסברות וחיידושי דינים, אלא דכמו
שכל אלו היו כלולים בה"כלל", "דבר
קצר וכולל" של המשנה היו כולם ב-
התכללות ובהתאחדות ולא היו ניכרים
חלוקי הפרטים (ואולי בחלקם – גם לא
היו קיימים).

ובאופן כללי יותר: בתורה יש כו"כ
דרגות: כפי שהיא "חמודה גנוזה"³⁸ ב-
אוצרו של הקב"ה שהיא תורה אחת ואין
בה שום התחלקות, דאורייתא וקוב"ה
כולא חד: לאח"ז כמ"ש³⁹ ואה"י אצל
אמון גוי שעשועים גוי: כפי שניתנה מידו
של הקב"ה⁴⁰, שגם אז כל התורה היא
ענין אחד, דאף שישנם עשרת הדברות,

(35) ואף שמקדש של מעלה מכוון כנגד מקדש
שלמטה (פרש"י ויצא כה, יו. בשלח טו, יו. משפטים
כג, כ. ובכ"מ) – ובכל פרטיו ועניניו (ראה ירושלמי
ברכות פ"ד ה"ה (קה"ק). תנחומא פקודי ב (היכל).
וראה זח"ב גט, ב. ועוד) – מ"מ, גדר בחי' ביהמ"ק
שלמעלה עם כל הפרטים הוא בבחי' "כלל" לגבי
ביהמ"ק שלמטה.

(36) ל' הרמב"ם בהקדמתו לפיהמ"ש (רד"ה
אחר כן ראה).

(37) ל' הרמב"ם בהקדמתו לספר היד.

(38) שבת פח, סע"ב.

(39) משלי ת, ל. וראה תניא ק"א ד"ה דוד
ומירות. לקו"ת במדבר יח, א ואילך. ובכ"מ.

(40) ל' רש"י נשא א, כ. וראה לקו"ש ח"ח ע'
90

(31) והיינו שזוהר מדובר בביהמ"ק שלמטה
בהתאם וכפי שבו מתבטא ביהמ"ק שלמעלה. וראה
ההמשך בזהר שם: ולבא דא (קה"ק) אתון ממוחא
דרישא (ובהגהות הרח"ו שם: ירושלם של מעלה
המכוון כנגדה) ואתאחיד דא בדא כו' כגוונא דא
לעילא לעילא כו'. וראה תרי"ג, ב. סה"מ תקס"ו ע'
סא"ב. סידור קמו, א.

(32) שער היחוד והאמונה פ"ו. ובכ"מ.

(33) ראה לקו"ש ח"ו ע' 111 ואילך. וש"נ.

(34) מר"נ ח"א פ"ח. ס' התקירה להצ"צ עד,
סע"ב ואילך. וראה רמב"ם הל' יסודות פ"ב ה"ו.

ומחיצות נחלק למקומות שונים בחילוקי דרגות הקדושה⁴⁵, וכי"ב.

וי"ל דתוכן זה ד(המעלות ד)ביהמ"ק שלמעלה, מתבטא בביהמ"ק שלמטה לא בחלוקי דרגות הקדושה, כ"א בעצם השם והתוכן דמקומות ומדריגות אלו.

ועפ"י מובן הא דאף שבדין קדושה שבהם הנה בביהמ"ק שלמטה חלוקים חיל, עזרת נשים ועזרת ישראל כו' – מ"מ כמו שהם בביהמ"ק דלמעלה ה"ה כלולים כולם בהר הבית ועזרת דישר-אל, ולכן הוי כ"א מהם חפצא בפ"ע לענין זה.

וכ"ה במדריגות הקדושה, דביהמ"ק שלמטה נמנה בפ"ע עזרת כהנים, בין האולם למזבח. ואילו בביהמ"ק שלמעלה חשיב רק, "מזבח" (ובזה גופא אינו מפרט מזבח החיצון), כי בביהמ"ק שלמטה גדר חילוקם הוא קדושת מקום ולכן נחלק בחלוקי מקומות, עזרת כהנים ובין ה-אולם ולמזבח, משא"כ בביהמ"ק דלמע-לה הכל הוא בחי' אחת, ענין ותוכן ה-מזבח,

[וכן הוא להגירסא, והאולם אסחר למזבח והמזבח כו" – ואינו מפרט אם קאי במזבח החיצון או הפנימי – כי ב-ביהמ"ק שלמעלה תוכנו וגדרו דהמזבח אחד הוא, כי ב' המזבחות (הפנימי והחי-צון) הם פנימיות וחיצוניות⁴⁶ דבחי' אחת,

הרי בדבור ה' נאמרו כל עשה"ד בדיבור אחד⁴⁷: ולמטה יותר ישנה ההתחלקות דעשרת הדברות (כל אחד בדבור ב-פ"ע⁴⁸), אבל היא באופן שנכללים בהם כל תרי"ג מצות וכי"ב. ועוד.

אמנם כ"ז הוא כמו שהוא מצד למע-לה – הקב"ה, נותן התורה – אבל כאשר מגיעה למקבלי התורה – בני", ה"ה נמשכת בריבוי התחלקות בפועל, הן ב-תורה עצמה, ה' חומשי תורה, כ"ד ספרים דאורייתא וכי"ב⁴⁹, והן בציוויי ה-תורה, חלוקות זו מזו – מ"ע ומל"ת, עד לתרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן, שכ"א היא מצוה בפ"ע וכו'. ועוד⁴⁴.

ו. ועפ"י יובן גם ההפרש בין חלוקי הדרגות בביהמ"ק שלמטה לחילוקי ה-דרגות בביהמ"ק שלמעלה: דרגות קדו-שת ביהמ"ק שלמעלה הרי הן מדריגות רוחניות שאין חילוקי הדרגות בהדגשה כ"כ ובאופן דהבדלה א' מזולתו כ"כ: משא"כ בביהמ"ק שלמטה, שגדר "מטה" קשור עם מקום מוגבל ומסויים, הרי כל הדרגות קשורים ותלויים בחילוקי קדו-שת המקום, דכל מקום מובדל ומחולק בקדושה שונה (נעלית יותר מזו שלמטה ממנה וכן להיפך).

ומכיון שהמשכת עניני ודרגות ביהמ"ק שלמעלה אינה תלו' (כ"כ) ב-קדושת מקום מוגבל ומסויים כ"א בתוכן ומעלת הדבר, לכן יתכן שיהי' שינוי וחילוק בין ביהמ"ק שלמעלה לזה של-מטה – דמה שלמעלה נחשב לדרגא אחת הרי כשנמשך למטה בקדושת מקום

(41) מכילתא ורש"י יתרו כ, א. ובכ"מ.

(42) פרש"י משפטים כד, יב.

(43) ראה גם לקר"ש ח"ח שם.

(44) וראה לקר"ש חט"ז (ע' 98 ואילך) חכ"ב (ע' 233 ואילך) – כמה ענינים בתורה שהמשכת למטה

אינה באופן שהם למעלה. וראה הערה הבאה.

(45) להעיר משו"ע אדה"ז אר"ח מהד"ת ס"א ס"ח: עת רצון . . קדושת שבת וי"ט הוא למעלה מגדר המקום והזמן רק שמאיר למטה בכל מקום ומקום זמנו הראוי לו, וזהו ג"כ הטעם ששורה קדושה עליונה בח"ל ביי"ט שני של גליות כו'. וראה תו"ח שמות שטט, ב ואילך.

(46) וראה לקר"ת דרושים לסוכות עח, ד (ו' בכ"מ), דב' המזבחות הן בלב חיצוניות הלב ופני-מיות הלב.

(בקדושה) – היכל – נעשה ריבוי יותר, ובמילא דרגת הגילוי דבחי' היכל היא במדריגה נעלית יותר מהאולם; משא"כ בביהמ"ק שלמטה לא ניכר (בגלוי) ה' הפרש בין קדושות אלו.

וע"פ כ"ז יומתק זה שבסיום דברי הזהר דייק להביא „דתמן שכינה שריא וכפורת וכרובים וארון“⁴⁸, ולא הסתפק בזה ש„בית קדשי הקדשים“ הוא מקום הכי מקודש מעצם היותו „בית קדה"ק" – להדגיש גודל מעלת קה"ק הוא (לא כ"כ מצד היותו „בית קדש הקדשים“, כ"א מצד גודל מעלתו בריבוי איכות הקדושה והשראת שכינה שבו.

ח. ועל ידי העסק, הדיבור בתורת הבית – ביהמ"ק למטה, והעסק, הדיבור בביהמ"ק שלמעלה, והעסק, הדיבור בשניהם יחד – אומר הקב"ה (שע"י) ה' עסק בתורתו) אין בנין ביתי בטלי', וזה ממחר עוד יותר גילוי ביהמ"ק שלמעלה תוך ביהמ"ק דלמטה⁴⁹, שמשח יבנה מקדש במקומו⁵⁰.

ואז יתגלה גם משכן שעשה משה במדבר⁵¹,

שכולם נכללים בציווי אחד⁵²: ועשו לי מקדש –

במהרה בימינו ממש.

(משיחת מוצש"ק פ' שלח תשל"ט)

אלא דכפי שבא בביהמ"ק שלמטה נחלקו לבי' מזבחות ומקומות מפני הקדושות ה' שונות].

ז. אמנם ביאור זה – שבביהמ"ק של-מעלה (ובמילא – בזהר) הענינים הם באופן כללי יותר – אינו מיישב את ההפרש בין המשנה והזהר לענין אולם והיכל, דבמשנה נחשבו לקדושה אחת (כנ"ל ס"א) משא"כ בזהר נחשב אולם בפ"ע.

וי"ל בזה – ע"פ הידוע, שבכמה עני-נים מצינו שלמעלה הם בריבוי יותר ול-מטה במיעוט יותר.

ומה שנת"ל, שלמטה הוא ריבוי ופי-רט ולמעלה מיעוט והכללה, המדובר הוא בכמות, שלמטה הכמות הוא בריבוי – ריבוי התחלקות לחלקים רבים: אמנם בנוגע לאיכות, הריבוי הוא למעלה דוקא, והיינו לא ריבוי (פרטים) התחל-קות, אלא ריבוי איכות, גודל העילוי ד-מדריגות אלו⁵³.

[וכמובן ג"כ מהמשל הנ"ל, דכאשר ה„דבר קצר“ של המשנה בא באריכות ההסברה ושקו"ט בגמרא, ואח"כ בדברי הראשונים עד לספרי האחרונים, הנה כל מה „שיררד“ עומק השכל של המשנה הרי השקו"ט והביאורים הם בריבוי יותר, אבל אור השכל הוא בצמצום ומי-עוט יותר].

ועד"ז בענינו, כשמדובר בביהמ"ק שלמעלה הרי במדריגה נעלית ביותר

(48) דייק ענינים אלו בזהר – ראה לקוטי לוי"צ הערות לזהר שם.

(49) נתחומא צי יד. וראה בארוכה לקיש"ש ח"ח ע' 412 ואילך.

(50) ראה לקיש"ש שם ע' 418 ואילך. ושי"נ.

(51) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(52) ראה יומא עב, סע"א. סוכה מה, ב (וב' פרש"י).

(53) פרשתנו כה, ח. רמב"ם ריש הל' בית ה' בחירה.

(47) ראה בארוכה בדרושי חסידות (ביאור) ח"ש קלא, ד. תרח"ח ש"ש קכו, ב. אוה"ת – ענינים ס"ע קצג ואילך. וראה ס' הליקוט-ס"א ד"ח ע"ד אורות וכלים ס"ה ושי"נ) בהחילוק דאורות וכלים, שהאורות כל מה שלמעלה יותר הם בריבוי יותר ולהיפך בכלים. וראה ספר הערכים-חב"ד (כרך ד) ערך אורות דספירות – ביחס לכלים ס"ז. ושי"נ. וראה ג"כ לקיש"ש ח"כ ע' 87 ואילך.

תצוה

וכו', שלכאורה אין בזה נפקותא להלכה (ואי משום שדרכו לסיים כל ספר מ- ספרי היד בדברי מוסר ומדות טובות - הרי סיום זה הוא לא מעניינים אלו), כי אם פירוש וביאור ב"דברי נביאים" (ש"מ"ש, שמונים וחמשה איש נושא אפוד בד", אין הכוונה לכהנים גדולים וכו'), שלכאורה אין מקומו בספר היד?

בכסף משנה כאן: "כתב כן כי היכי דלא תיקשי לן היאך כתוב גבי אחימלך בן אחיטוב פ"ה כהנים חגורים אפוד בד". אבל אינו מובן [נוסף לזה שאין ענינו של הרמב"ם בספרו היד ליישב ולפרש פסוקים בנ"ך, הרי גם] - את"ל שכוונת הרמב"ם להתאים דבריו עם ה- כתובים (שאפוד בד הנוכח בדברי הנבי- אים אינו האפוד של כהן גדול) - הו"ל להביא ענין זה לעיל, בפרק שלפנ"י, במקום שהמדובר הוא בפרטי דיני עשיית האפוד?⁷

א. בסוף הל' "כלי המקדש והעובדים בו"⁸ (בסיום הפרקים דבגדי כהונה)⁹ כותב הרמב"ם: זה שאתה מוצא בדברי נביאים שהכהנים היו חוגרין אפוד בד ("שמונים וחמשה איש נושא אפוד בד"), לא היו כהנים גדולים, שאין האפוד של כהן גדול אפוד בד. ואף הלויים היו חוג- רין אותו, שהרי שמואל הנביא לוי הי' ונאמר בו: נער חגור אפוד בד. אלא אפוד זה היו חוגרים אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח ה- קודש להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחושן ב- רוח הקודש.

וצריך להבין:

ספרו של הרמב"ם הוא פסקי דינים "הלכות הלכות" - א"כ למה כתב ה- רמב"ם בסיום הל' כלי המקדש, "זה ש- אתה מוצא בדברי נביאים שהכהנים היו חוגרין אפוד בד לא היו כהנים גדולים

(7) ראה רמב"ם סוף הל' תמורה ש"רוב דיני התורה אינן אלא . . . לתקן הדעות וליישר כל ה- מעשים".

(8) ש"א כב, יח.

(9) כי אף את"ל שלדעת הכס"מ מ"ש הרמב"ם בהקדמת חיבורו "אדם קורא בחושב"כ תחלה (ואח"כ קורא בזה כו') הכוונה לא רק לחמשה חומשי תורה אלא גם לנ"ך, הי' לכאורה רק מה שנוגע להלכות ופירוש המצות שבנ"ך, אבל לא לתרץ ולבאר פסוקי נ"ך.

(10) פ"ט.

(11) וגם: אז הו"ל להרמב"ם לתרץ השאלה בהפסוק "פ"ה כהנים הא . . . אין ממני שני כהנים גדולים כאחת" (כבירושלמי סנהדרין שם), וכמו שהביא בהל' כלי המקדש לפני"ו (פ"ד סה"ט).

(1) כ"ה השם המלא דהלכות אלו, ככהתחלת ספר היד. וכן בהכותרת לפני ההלכות.

(2) פ"ה ה"ג.

(3) ש"א כב, יח (הובא בכס"מ, כדלקמן).

(4) שם ב, יח.

(5) ראה ירושלמי סנהדרין (פ"ה ה"ב) "מלמד שהיו כולם ראויין להיות כהנים גדולים", וכנראה מפרש הרמב"ם בירושלמי שלפועל חגור אפוד בד. אבל ראה תרגום ש"א שם "דכשרין למלבש אפוד דבויך", ומשמע שבפועל לא לבשו אפוד בד, אלא ש"כולם ראויין לכהונה גדולה" (פי' רבינו ישעי' ש"א שם). וראה ראב"ע פרשתנו כה, ו' ומפרשים רבים פי' זה (הכתוב דשאי הנ"ל) שהיו ראויים לשאת אפוד". וראה לקמן הערה 36.

(6) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספרו.